

Heden, de oktober 2000 zes, op verzoek van Stichting Wij vertrouwen stemcomputers niet gevestigd aan de Linnaeusparkweg 98-2 te Amsterdam, die voor deze zaak woonplaats kiest aan de Keizersgracht 332, 1016 EZ Amsterdam, het kantoor van de advocaat en procureur Mr J.S. Pen die deze zaak als advocaat behandelt en (2563 CM) 's Gravenhage aan de Valkenboslaan 72 ten kantore van Mr E.A. Breetveld die in deze zaak als procureur optreedt en als zodanig wordt gesteld:

Heb ik

de Staat der Nederlanden (Ministerie van Justitie), zetelend te 's-Gravenhage, in domicilie gekozen hebbende ten kantore van de advocaat en procureur Mr C.M. Bitter, kantoorhoudende te 2595 AA 's-GRAVENHAGE aan het Koningin Julianaplein nr 30, aldaar aan dat gekozen domicilie op de voet van artikel 63 Rv mijn exploit doende, sprekende met en afschrift dezes latende aan

1. gedagvaard om op 2000 zes, des voor/namiddags om uur, niet in persoon maar vertegenwoordigd door een procureur te verschijnen, op de zitting van de rechtbank te 's Gravenhage in het gerechtsgebouw aan Paleis van Justitie, Prins Clauslaan 60;
2. aangezegd dat indien de Staat niet uiterlijk op de genoemde zitting bij procureur verschijnt, de rechtbank tegen haar verstek zal verlenen en de hierna te formuleren eis zal toewijzen tenzij de voor de dagvaarding voorgeschreven formaliteiten en termijnen niet in acht zijn genomen en/of de eis haar onrechtmatig of ongegrond voorkomt;
3. en dat een vastrecht wordt geheven bij verschijning.

I. INLEIDING

Eiser in deze is de Stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet", gevestigd aan de Linnaeusparkweg 98 – 2, te Amsterdam. De oprichtingsakte en het uittreksel uit het handelsregister van de kamer van koophandel zullen worden overgelegd.

1. De Stichting beschikt over een website, www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl.
Hier is een schat aan informatie te vinden die zowel betrekking heeft op de techniek, de ervaringen met stemcomputers in de rest van de wereld, als de problemen die zich bij het gebruik van stemcomputers voordoen.
De Stichting heeft zich de afgelopen maanden intensief met dit onderwerp bezig gehouden, en daarbij met name de technische aspecten van het gebruik van de stemcomputer aan verder onderzoek onderworpen.
Het resultaat is schokkend, fraude met stemcomputers is buitengewoon eenvoudig. Het opgestelde rapport zal in het geding gebracht worden.
Fraude kan vervolgens niet of nauwelijks geconstateerd worden. Dat betekent dat de verkiezingen in Nederland niet voldoen aan elementaire beginselen die in een democratische rechtstaat behoren te gelden.
Conclusie van de Stichting is dan ook dat de verantwoordelijke minister zijn verantwoordelijkheid in deze moet nemen en het gebruik van stemcomputers met onmiddellijke ingang moet verbieden, dan wel dient te bewerkstelligen dat deze stemcomputers zo worden aangepast dat zij voldoen aan de minimale criteria die aan eerlijke verkiezingen gesteld kunnen worden. De Stichting stelt zich op het standpunt dat de overheid die, daarop gewezen, weigert eerlijke en controleerbare verkiezingen te doen houden onrechtmatig handelt jegens degenen die willen stemmen.
De doelstelling van de Stichting is:
 - a. *Het bevorderen, verdedigen en onderzoeken van controleerbare en transparante verkiezingen, met bijzondere aandacht voor de obstakels die het elektronisch stemmen daarbij opwerpt.*
 - b. *Het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.*
2. Gelet op de doelstelling van de Stichting is de Stichting belanghebbende bij het houden van eerlijke en controleerbare verkiezingen.
3. Het is duidelijk dat de standpunten van de Stichting de overheid in het geweer hebben gebracht, vide het onderwerp: stemmachines nog betrouwbaarder, te vinden op de website [Min BZK.nl](http://MinBZK.nl). De daar gemaakte opmerkingen miskennen de aard en de omvang van het probleem volledig. De Stichting gaat er overigens vanuit dat de opstellers van de tekst zelf ook weten dat dat het geval is.
4. Op 4 oktober 2006 besteedde het televisieprogramma EenVandaag aandacht aan de problemen rond de stemcomputer. Op donderdag 5 oktober 2006 gaf de Stichting een persconferentie.
5. Minister Nicolaï heeft hier in algemene zin op gereageerd, en vermeldde dat de zaken op orde waren en dat er op toegezien zou worden dat het nog beter zou gaan.
Ten overvloede: in de uitzending bleek dat fraude met stemcomputers in

essentie over heel Nederland mogelijk is. Zo bleek dat alle stemcomputers die gebruikt worden in Rotterdam, 400 stuks, opgeslagen zijn in een loods op een bedrijventerrein. Extra beveiliging is er niet. De gemeente Rotterdam liet in de uitzending weten dat de zaak volledig veilig was, de realiteit was zichtbaar anders.

Ook werd in de uitzending getoond dat de machines afgesloten worden met o.a. een sleutel. De Stichting kocht 100 sleutels en kreeg deze per kerende post toegezonden. Alle stemcomputers in Nederland zijn toegankelijk middels deze zelfde sleutel.

Op 4 -10 -2006 heeft de Stichting zich per fax/brief tot de Minister gewend. In die brief zijn de bezwaren tegen de stemcomputer uit een gezet en is overleg aangeboden opdat de Minister de kennis van de Stichting zou kunnen gebruiken bij het verbeteren van het stelsysteem. Vervolgens heeft op 13 oktober 2006 een bespreking plaatsgevonden ten departemente waarbij de Stichting de bezwaren tegen de stemcomputer heeft toegelicht. De Minister heeft laten weten niet bij machte te zijn om de noodzakelijke veranderingen door te voeren voor de verkiezingen van 22 november 2006.

De Stichting heeft hiermee voldaan aan de eisen die BW 3:305a-2 stelt.

6. Hieronder zal uiteengezet worden wat de bezwaren tegen stemcomputers zijn, in het licht van de eisen die in een gezonde democratie gesteld kunnen worden.

Daarbij zullen een aantal opmerkingen gemaakt worden over de techniek, de ervaring in het buitenland en de standaard die behoort te gelden voor eerlijke verkiezingen.

7. De Stichting biedt aan ter gelegenheid van het te houden kort geding twee stemcomputers (Nedap ES3B) mee te nemen, en een korte demonstratie te geven. Dat hoeft niet meer dan 10 minuten te kosten.

8. Hieronder zullen een aantal algemene opmerkingen gemaakt worden. Vervolgens zal de onrechtmatigheid van de Staat jegens de Nederlandse kiesgerechtigden en de Stichting aan de orde komen.

9. De Stichting heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op 4 oktober 2006 per fax/brief attent gemaakt op de problemen die er bestaan bij het gebruik van stemcomputers.

De Stichting heeft in die brief overleg aangeboden, en ook hulp bij het vinden van oplossingen.

Deze brief wordt als productie overgelegd. De Kiesraad heeft onverwijld telefonisch gereageerd, van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is tot op heden geen schriftelijke reactie ontvangen.

Wel heeft de Minister op de avond van 4 oktober laten weten dat aan de pers geen mededelingen gedaan zouden worden nu deze zaak onder de rechter was. Het is de Stichting overigens onduidelijk wat ermee bedoeld werd, de Stichting zelf heeft nog niet gedagvaard.

De tekst van de brief is in grote lijnen gelijk aan die van de dagvaarding in deze. Wel hebben ambtenaren van het ministerie contact opgenomen met de

Stichting en heeft een gesprek plaatsgevonden waarbij de technische kritiek van de Stichting op de Nedap stemcomputer is besproken.

Wat het standpunt van de Minister is met betrekking tot de kritiek van de Stichting is derhalve niet duidelijk, de Minister heeft aan de Tweede Kamer laten weten dat hij op 31 oktober 2006 een brief zal opsturen aan de kamerleden waarin zijn standpunt en de plannen voor de toekomst worden ontvouwd.

II EERLIJKE VERKIEZINGEN

1. Eerlijke verkiezingen behoren aan een aantal criteria te voldoen.
Die criteria zijn maar zeer gedeeltelijk terug te vinden in de op verkiezingen toepasselijke wetten en regelgeving. De grondwet rept alleen in de artikelen 53 en 59 over dit onderwerp, maar laat de beginselen onbesproken, behoudens de mededeling dat de verkiezingen worden gehouden bij geheime stemming. Verder wordt in artikel 59 verwezen naar een wettelijke regeling.
2. Die genoemde regeling is de kieswet. Die regelt alle praktische zaken die bij de organisatie van verkiezingen van belang zijn. Wie er mogen stemmen, de instelling van een kiesraad, het formaat van een stembus, de positie van de stembus ten opzichte van de tafel van het kiesbureau enz. enz.
Over beginselen die aan het geheel ten grondslag liggen wordt niet gesproken.
3. Nadere regels worden gesteld in het kiesbesluit.
4. Universele Verklaring van de Rechten van de Mens vermeldt in artikel 21-3:

The will of the people shall be the basis of the authority of government, this will shall be expressed in periodic and genuine elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret vote or by equivalent free voting procedures.

5. Het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten vermeldt in artikel 25-2:

To vote and be elected and genuine periodic elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret ballot, guaranteeing the free expression of will of the electors.

Het Mensenrechtencomité van de Verenigde Naties heeft een commentaar gegevens op artikel 25. Relevant zijn:

Paragraaf 2:

Those rights, as individual rights, can give rise to claims under the first

option or protocol.

Paragraaf 19:

In conformity with paragraph (b) elections must be conducted fairly and freely on a periodic basis within a framework of laws guaranteeing the effective exercise of voting rights.

Vervolgens wordt in paragraaf 20 gewezen op de omstandigheid dat staten maatregelen moeten treffen om in het geheim te kunnen stemmen.

6. Het eerste protocol bij het EVRM vermeldt in artikel 3:

The high contracting parties undertake to hold free elections at reasonable intervals by secret ballot, under conditions which will ensure the free expression of the opinion of the people in the choice of the legislature.

7. De hierboven gegeven opmerkingen zijn niet gedetailleerd in de beschrijving aan welke voorwaarden verkiezingen moeten voldoen.

De conclusie is dat er periodiek eerlijke verkiezingen gehouden moeten worden en dat de stemming geheim moet zijn. Het is goed om samen te vatten aan welke criteria eerlijke verkiezingen in de visie van de Stichting moeten doen. Ik noem deze criteria:

- a. eenieder moet in het geheim kunnen stemmen
 - b. de stemming moet zo georganiseerd zijn dat iedere vorm van druk of dwang op de kiesgerechtigde onmogelijk is op het ogenblik dat de stem wordt uitgebracht
 - c. de techniek van het stemmen (papier, stemcomputers) moet door de overheid gecontroleerd en voor burgers toegankelijk en transparant zijn. Overheid en burgers moeten daarvan dus gelijke kennis hebben.
 - d. Hertelling van de stemmen moet mogelijk zijn.
 - e. Fraude moet onmogelijk zijn.
8. Democratie moet in veel delen van de wereld gevestigd worden. Er zijn talloze landen die niet bekend zijn met het systeem van eerlijke en vrije verkiezingen.
- De westerse wereld helpt deze landen en zendt vaak waarnemers die kunnen controleren of de verkiezingen voldoen aan de standaard. De organisatie die daar op toeziet is The Office For Democratic Institutions and Human Rights van OSCE. Teneinde de waarnemers een handleiding te geven voor de

zaken waar zij op moeten letten is een handboek ontwikkeld. Het is op internet te vinden onder www.OSCE.org/odiar-elections/17781.html. Het handboek instrueert de waarnemers en is dus een thermometer voor de binnen de westerse wereld heersende opvattingen over eerlijke verkiezingen. Immers, de westerse wereld toetst verkiezingen elders aan de fundamentele beginselen die voor eerlijke verkiezingen moeten gelden. Het valt op dat de Nederlandse verkiezingen deze toets niet doorstaan. Alleen het hierboven onder b. gegeven criterium scoort een voldoende. Dat is schrijnend, gelet op het democratisch gehalte van de Nederlandse samenleving, de democratische tradities en de rijkdom van die samenleving. Nederland kan zich een net stelsysteem veroorloven, maar doet dat kennelijk niet.

Het Election Observation Handbook, 5^e editie, van OSCE vermeldt:

Pagina 11: *a genuine election is a political competition that takes place in an environment of characterized by confidence, transparency, and accountability and that provided voters with an informed choice between distinct political alternatives.*

Pagina 18: *... and the voting, counting and tabulation process should be absent of fraud or manipulation.*

Pagina 43: *ballots and other sensitive election material should be properly supervised and secured at all times. To access the processes, observers should look into where and how the ballots were printed, where and how they were stored and distributed, and when this was done prior to the elections. Interested parties should be granted right to observe the printing, distribution and storage of ballots. In some countries, the 'protocol of results' form or other materials may be as sensitive as a ballot and should also be subject to security measure.*

Direct Recording Electronic (DRE) Voting systems: new election technologies using DRE equipment (Electronic voting, alternated voting) have the potential to facilitate voter participation. However, such new technologies may also pose challenges to the transparency and accountability of an election process. Furthermore, they may influence perceptions on the security of the vote, with a potential impact on voter confidence.

Vervolgens worden vier criteria gegeven waaraan het stemmen per computer moet voldoen.

Van belang is met name punt 3:

Facilities that produce a permanent paperrecord with a manual audit capacity and serious considerations to ensure a voter – verified auditable papertrail;

Het is duidelijk dat aan het gestelde onder punt 3 op geen enkele wijze wordt voldaan in de Nederlandse situatie.

9. Ten einde de eerlijkheid van verkiezingen te bevorderen zijn een aantal strafbepalingen van kracht.

Het is goed om hierover enige opmerkingen te maken, omdat het onderwerp illustreert hoezeer de Nederlandse overheid tekort schiet bij het nadenken over verkiezingsfraude.

Allereerst zijn er een aantal strafbepalingen opgenomen in de Kieswet. Deze zijn te vinden in hoofdstuk Z. Zij hebben alleen betrekking op het stemmen met 'papier'.

Vervolgens zijn er een aantal strafbepalingen te vinden in het Wetboek van Strafrecht, o.a. de artikelen 125 tot en met 130, en ook artikel 350a.. Deze artikelen zijn geschreven met het oog op papieren verkiezingen, maar zijn in beginsel ook bruikbaar voor de situatie waarbij stemcomputers worden gebruikt. Ze zijn hiervoor echter niet voldoende specifiek.

Op fraude met stemcomputers is het bepaald in de Wet Computercriminaliteit van toepassing. Of de Nederlandse overheid deze twee onderwerpen ooit met elkaar in verband gebracht heeft is de vraag. Het standaardhandboek over het kiesrecht, het Nederlandse kiesrecht van prof. Mr. D.J. Elzinga, legt dit verband in ieder geval niet. Het illustreert hoezeer de kieswet nog steeds gefixeerd is op het stemmen met papier, en de mogelijke fraude daarbij, maar dat dit laatste onderwerp niet leidt tot afzonderlijke strafbepalingen.

III DE STEMCOMPUTER

1. De kieswet maakt het mogelijk bij de verkiezingen stemcomputers te gebruiken.
2. Deze worden in de kieswet aangeduid als een stemmachine, hetgeen makkelijk aanleiding kan geven tot misverstanden. Voorzover bekend is er nimmer gebruik gemaakt van een (mechanische) stemmachine. [OPMERKING: in de 60-er jaren waren er mechanische stemmachines, daar is de wet op toegeschreven, later zijn deze vervangen door stemcomputers maar is de wettekst hetzelfde gebleven.] Wel wordt er gebruik gemaakt van stemcomputers.
3. De stemcomputers zijn (behoudens enkele te verwaarlozen uitzonderingen) afkomstig van twee maatschappijen, Nedap en Sdu. [inmiddels zijn de cijfers hierna door BZK op de website aangepast en verbeterd] Volgens de Minister wordt in 95 procent van de Nederlandse gemeenten gebruik gemaakt van zo'n computer, 8100 stuks zijn afkomstig van Nedap, 1100 van Sdu.

Nederland telt 458 gemeentes, 10 daarvan zullen bij de komende verkiezingen op papier stemmen. In die 10 gemeentes woont slechts 0.85% van de Nederlandse bevolking. Dat betekent dat 99% van de stemmen wordt uitgebracht op een stemcomputer.

Op de door de stichting onderzochte Nedap stemcomputer wordt ongeveer 90% van alle stemmen in Nederland uitgebracht.

OPMERKING: ook de cijfers hieronder zijn inmiddels aangepast op de BZK website, kan daarom beter weg.

Controle van de stemcomputer

OPMERKING: het verhaal over de driehoek staat/tno/fabrikanten was niet geheel correct . Bovendien ontbreekt hier de 'Regeling goedkeuring stemmachines' die geen eisen stelt op het gebied van beveiliging en daardoor de oorzaak is van de vele problemen.

De stichting heeft twee Nedap ES3B stemcomputers van een gemeente gekocht en onderzocht. Daardoor is kennis ontstaan en zijn tekortkomingen en defecten van de stemcomputer opgespoord.

Stemcomputers moeten, om in Nederland tijdens verkiezingen te kunnen worden ingezet, gekeurd worden door een door de minister aan te wijzen partij. In de praktijk is alleen het bedrijf TNO-ITSEF (dat sinds zeer onlangs Brightsight heet) daarvoor aangewezen. De inwendige werking van de stemcomputers is geheim en TNO-ITSEF keurt slechts enkele van de 9000 stemcomputers. Deze keuringen worden verricht aan de hand van ontoereikende eisen, neergelegd in de "Regeling goedkeuring stemmachines 1997". Zo staan er bijvoorbeeld in de genoemde regeling geen richtlijnen met betrekking tot bestendigheid van de stemcomputers tegen manipulatie. In plaats daarvan concentreren de richtlijnen zich op omgevingsfactoren (b.v. temperatuur, vochtigheid, trillingen), elektrische eisen (b.v. aarding) en beschikbaarheid (bestand tegen stroomuitval, stemmen gaan dan niet verloren). De keuringsrapporten en bijlagen van Brightsight zijn geheim.

Het door de stichting vastgestelde tekort aan regelgeving met betrekking tot de beveiliging van stemcomputers blijkt ook in de praktijk tot grote problemen te leiden. De door de stichting onderzochte Nedap ES3B stemcomputer is door een door de stichting samengesteld team van experts ongeschikt bevonden voor gebruik tijdens verkiezingen. Zo blijkt de ES3B stemcomputer niet te beschikken over de meest basale beveiligingsmechanismen zoals die nu zijn ingebouwd in elke mobiele telefoon, spelcomputer of kabel-TV ontvanger. Daardoor is de ES3B niet in staat goedgekeurde software van de fabrikant te onderscheiden van software die door kwaadwillende derden is geschreven. Ook is gebleken dat het hele ontwerp van de beveiliging van de ES3B berust op een principe dat

in de computer-beveiligingswereld inmiddels universeel wordt afgewezen. Zo lijkt Nedap er van uit te zijn gegaan dat onbevoegden zonder toegang tot de broncode geen manipulaties konden uitvoeren. De stichting acht na haar onderzoek genoegzaam bewezen dat dit niet waar is, met alle gevolgen van dien.

Een essentieel gegeven is dat de stemcomputer zodanig werkt dat een hertelling van stemmen niet mogelijk is. Nadat iemand gestemd heeft is deze stem geregistreerd, maar als gegeven verdwenen. Controle is daarom op geen enkele wijze mogelijk.

Nedap heeft de volgende argumenten voor het niet vrijgeven van de broncode:

Wij geven die code niet vrij om twee redenen. Ten eerste vanwege onze commerciële belangen. Met die code kan iedereen onze machines nabootsten. Ten tweede is er niet veel nodig om de stemmachine in diskrediet te brengen door de software door willekeurige derden te laten controleren.

(HP De Tijd 22-9-2006, pagina 51)

Kennelijk realiseert Nedap zich zeer wel dat het door hen geleverd materiaal ondeugdelijk is.

Fraude mogelijk?

1. Het frauderen met stemcomputers is buitengewoon eenvoudig. De Stichting heeft het experiment uitgevoerd, en het bleek dat de chips met software naar believen vervangen konden worden door chips met eigen software van de stichting. De stichting heeft hiertoe zelf software geschreven; de Nedap Powerfraud. Het vervangen van de twee chips duurde hooguit twee minuten. Daarna kon alleen een expert nog vaststellen dat deze exercitie had plaatsgevonden. Vervolgens werd de uitslag van de verkiezingen hetzij tevoren vastgesteld, hetzij op een tevoren aan te geven wijze gemanipuleerd. Zo is b.v. het mogelijk om van alle partijen 11% van de stemmen over te hevelen naar één partij. Bovendien steelt de software op een 'slimme' wijze door bijvoorbeeld kandidaten en partijen met zeer weinig stemmen ongemoeid te laten. Aangezien hertelling van stemmen niet mogelijk is is daarmee de verkiezingsuitslag definitief vastgesteld.
2. De Nederlandse overheid realiseert zich zeer wel dat dit mogelijk is. Het verweer rust enerzijds op mededelingen die onjuist zijn, namelijk dat fraude onmogelijk is, en anderzijds wordt geargumenteed dat fraude zinloos is. Immers, alleen indien talloze stemcomputers gemanipuleerd zouden worden zou dit een substantiële verandering van het verkiezingsresultaat betekenen. Niets is echter minder waar. Daarover een aantal opmerkingen.

3. Over de beveiliging van stemcomputers kunnen wij kort zijn. Zij worden opgeslagen, en de beslissing waar zij opgeslagen worden en hoe zij beveiligd worden is afhankelijk van de gemeente die eigenaar is van de stemcomputer.
Vaak staan zij in de kelders van het stadhuis. Alle 400 stemcomputers in Rotterdam zijn opgeslagen in een loods op een bedrijventerrein. De deur is afgesloten middels een hangslot dat eenvoudig opengemaakt kan worden door iedere inbreker.
Dat betekent dat iemand die de verkiezingen in Rotterdam wil beïnvloeden alle tijd heeft om zich toegang te verschaffen, en uit te vinden hoe hij of zij de stemming kan beïnvloeden. Als gezegd, twee minuten per stemcomputer is voldoende om deze operatie te voltooien. Als een paar mensen zich toegang verschaffen tot de Rotterdamse stemcomputers dan kunnen zij binnen een paar uur de uitslag van de verkiezingen volledig vastleggen.
Van extra beveiliging van de stemcomputers is geen sprake.
De gedachte dat dit in het verleden niet gebeurd is is interessant, maar oncontroleerbaar.
4. Illustratief voor de problemen van de stemcomputer, namelijk fraudegevoeligheid en oncontroleerbaarheid, is het voorbeeld van de gemeente Landerd in Zeeland. Begin dit jaar vonden er verkiezingen plaats. Gemeenteraadslid Guus te Meerman was aanwezig in het stembureau in een bejaardenhuis. Hij kreeg daar 181 voorkeurstemmen, in de andere drie bejaardenoorden 11 stemmen tezamen. Het vermoeden bestaat dat hij de uitslag gemanipuleerd heeft maar dit is uiteraard niet meer na te gaan. Wel is achteraf een enquête gehouden in het bejaardenoord om te bezien of daadwerkelijk 181 mensen hun stem op hem hadden uitgebracht. Uit de enquête bleek dat het bejaardenoord niet afweek van de andere stembureau's, en dat betekent dat er naar alle waarschijnlijkheid gefraudeerd was door Te Meerman. Omdat hertelling niet mogelijk is bij het gebruik van stemcomputers is deze uitslag onaantastbaar.
5. Een bekend argument (zij het dat de Nederlandse overheid het op de site van deze BZK niet gebruikt) is de controle op de verkiezingen middels de exitpoll. Bij het verlaten van het stembureau wordt kiezers gevraagd op welke partij zij gestemd hebben, en het blijkt dat de exitpoll vaak redelijk overeenkomt met de uitslag van de stemming volgens de computer. Deze controle is echter volstrekt waardeloos. Indien de exitpoll een groot verschil aangeeft met de uitkomst die door de stemcomputer is geregistreerd heeft dat geen enkele betekenis. Controle is immers niet meer mogelijk, de stemmen zijn verdwenen. De kieswet laat niet toe dat de exitpoll een correctie oplevert van de stemming. Dat betekent dat een exitpoll een indicatie kan zijn voor fraude, maar de verkiezingsuitslag nooit kan aantasten.
6. In de EDP-auditor nr 2/2006 staat een titel van drs E.J.M. Ridderbeekx RE CISA, Electronisch stemmen: een audit perspectief.

Ridderbeekx citeert met instemming de '6 geboden' van Shamos.
Met name gebod 3 is van belang, daarin wordt aangegeven

dat het stelsysteem (hoe dat er ook uitziet, geautomatiseerd of niet) niet mag worden beïnvloed, of, als we de term 'tampering' wat strakker vertalen, niet ongeautoriseerd mag worden beïnvloed. Er moeten dus maatregelen worden getroffen die waarborgen dat het stelsysteem gedurende het gehele proces robuust is en dat manipulatie van gegevens, procedures, mensen en (indien van toepassing) programmatuur onmogelijk is.

Het is evident dat Nederlandse stemcomputers niet aan dat criterium voldoen.

Vervolgens meldt Ridderbeekx:

Zonder dit hier te bewijzen, zou ik durven stellen dat de kans dat een of meer van deze bedreigingen zich voordoen, groter is dan nul. Volgens de theorie hebben we hier dan te maken met reële risico's. Indien we kijken naar de impact die deze risico's hebben dan kunnen die als volgt worden benoemd ...

Deze opmerking is van belang omdat hij er vanuit gaat dat het risico op fraude in Nederland bestaat.

Stemming geheim?

1. Internationale verdragen en de Kieswet hebben één belangrijk materieel uitgangspunt. Een ieder moet zijn stem in het geheim uit kunnen brengen. Dat betekent dat anderen niet kunnen meekijken en zien waar de kiezer zijn stem op uitbrengt. Interessant is of de stemcomputers die in Nederland gebruikt worden dit recht waarborgen.
2. Het blijkt dat het stemgeheim bij de Nedap stemcomputers niet volledig is gegarandeerd.
Uit onderzoek van de Stichting is gebleken dat een eenvoudige radio ontvanger op enige afstand van de stemcomputer kan nagaan of er op het CDA is gestemd. De oorzaak ligt in het accent grave van het woord Appèl. Het is mogelijk om meer informatie te krijgen, maar daarvoor is geavanceerdere technologie nodig.

IV BUITENLAND

1. Binnen Europa zijn een aantal landen die gebruik maken van stemcomputers. Voor de voorbeelden wordt verwezen naar www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl Geconstateerd kan worden dat Nederland vooroploopt in gebruik van de stemcomputer, en dat Nederland het enige land is waar bedenkingen tegen het stemmen per

computer amper aan de orde zijn geweest.

2. Illustratief is Ierland. Men schafte Nedap-computers aan, een commissie ontfermde zich over het onderwerp en de hardware van Nedap is vervolgens min of meer goedgekeurd, de software afgewezen. De Nedap-machines hebben Ierland 50 miljoen euro gekost voor 7500 machines, zij worden niet gebruikt. Bezwaren tegen het gebruik van de computers waren te groot.

Buiten Europa doen zich uiteraard dezelfde problemen voor. De grootste producent van stemcomputers in de Verenigde Staten is Diebold. Dit bedrijf liet in een brief aan republikeinse partijgenoten weten dat Diebold zich zou inzetten om de stemmen uit de staat Ohio aan president Bush te gunnen. Een verbazingwekkende mededeling van Diebold, waar het gaat om onafhankelijke verkiezingen.

The Association for Computing Machinery heeft zich uitgesproken voor een papertrail in verband met de controle. Zevenentwintig staten hebben een wet aangenomen die eist dat stemcomputers een leesbaar biljet afdrukken voor de ogen van de kiezer. Deskundigen van Princeton University in de VS hebben laten zien dat fraude met stemcomputers, zoals die van Diebold, binnen één minuut voorzien kunnen worden van software die de uitslag beïnvloedt of bepaalt. Aardig detail is dat deze software niet of nauwelijks teruggevonden kan worden. Er zijn op het internet demonstratievideo's te bekijken, en de bijbehorende rapporten.

De balans is helder, stemcomputers zijn over de hele wereld aan kritiek onderhevig, ze gelden als fraudegevoelig en hebben als in het oog springend nadeel dat hertelling niet mogelijk is. Meer dan de helft van de staten in de USA hebben daarom bepaald dat er naast de uitgebrachte stemmen een biljet geproduceerd moet worden, zodat controle en hertelling mogelijk zijn.

STANDPUNT STAAT

1. De staat heeft zich, zoals uit het bovenstaande blijkt, op het standpunt gesteld dat het gebruik van stemcomputers weliswaar niet garandeert dat aan de door de Stichting gestelde standaard voor de verkiezingen kan worden voldaan, maar dat maatregelen genomen zullen worden om tot verbetering te komen. Dat zal echter niet lukken voor 22-11-2006.

CONCLUSIES

1. Eerlijke en controleerbare verkiezingen kunnen op dit ogenblik in Nederland niet plaatsvinden.
Dat betekent dat de verantwoordelijke minister zich moet inspannen om er voor te zorgen dat de verkiezingen eerlijk en controleerbaar worden. Het is aan de minister te besluiten hoe hij dit wil doen, en met name hoe hij het systeem wil veranderen zodat de verkiezingen op 22 november 2006 aan deze criteria voldoen. De Stichting wil daarbij gaarne behulpzaam zijn.

Het gebruik van stemcomputers is onder omstandigheden die hierboven zijn geschetst in strijd met dit uitgangspunt.

2. Voor zover na te gaan is het standpunt van de Staat dat de verkiezingen eerlijk en veilig verlopen, en dat het desnodig mogelijk is om verbeteringen aan te brengen in het systeem.

De Stichting stelt zich op het standpunt dat het houden van verkiezingen onder de condities die hierboven beschreven zijn niet voldoen aan de minimumstandaard van eerlijke en controleerbare verkiezingen. Dat betekent dat de Staat onrechtmatig handelt jegens de kiesgerechtigden en de Stichting door verkiezingen te houden die niet voldoen aan deze criteria.

De Staat handelt onrechtmatig en de Stichting heeft een spoedeisend belang bij een voorziening bij voorraad, daarop neerkomend dat er eerlijke en vrije verkiezingen gehouden worden, waarbij in het geheim gestemd kan worden. Het spoedeisend belang is met name gelegen in de omstandigheid dat de verkiezingen al plaatsvinden op 22 november 2006, terwijl de Staat heeft laten weten voor die tijd niet tegemoet te kunnen komen aan de verzoeken van de Stichting.

Eerlijke verkiezingen brengen met zich dat stemcomputers, hun functioneren en de gebruikte software, alsmede de controle daarop transparant en toegankelijk moet zijn voor de kiesgerechtigde.

Dat betekent onder de huidige condities dat stemcomputers niet voor de verkiezingen gebruikt kunnen worden, en dat de enige manier om tot vrije, eerlijke en geheime verkiezingen te komen het gebruik van het stembiljet is.

De Stichting vordert dan ook primair dat er bij de verkiezingen van 22 november 2006 gestemd zal worden middels papieren stembiljetten, subsidiair dat gestemd zal worden op stemcomputers die voldoen aan de (hierboven al eens) weergegeven criteria:

- a. Een ieder moet in het geheim kunnen stemmen.
- b. De stemming moet zo georganiseerd zijn dat iedere vorm van druk of dwang op de kiesgerechtigden onmogelijk is.
- c. De techniek van het stemmen moet door de overheid gecontroleerd en voor de burgers toegankelijk en transparant zijn. Overheid en burgers moeten daarvan dus gelijke kennis hebben.
- d. Hertelling van de stemmen moet mogelijk zijn.
- e. Fraude moet onmogelijk zijn

MITSDIEN:

het U Edelachtbare Heer President behage, bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad en op de minuut, de Staat te gelasten

primair

alle komende verkiezingen te houden middels het gebruik van papieren stembiljetten

dan wel, subsidiair,

de Staat te gelasten verkiezingen te houden die voldoen aan de navolgende criteria:

- a. Een ieder moet in het geheim kunnen stemmen.
- b. De stemming moet zo georganiseerd zijn dat iedere vorm van druk of dwang op de kiesgerechtigden onmogelijk is.
- c. De techniek van het stemmen moet door de overheid gecontroleerd en voor de burgers toegankelijk en transparant zijn. Overheid en burgers moeten daarvan dus gelijke kennis hebben.
- d. Hertelling van de stemmen moet mogelijk zijn.
- e. Fraude moet onmogelijk zijn

Een en ander op straffe van een dwangsom van € 100.000,-- voor iedere overtreding van het ten deze te wijzen vonnis.

Kosten rechtens

De kosten van deze dagvaarding zijn voor mij, deurwaarder €